

**Innledningsforedrag til debattmøte (arr. Folkebevegelsen
mot norsk medlemskap i Fellesmarkedet), Saltnes i Råde,
14. april 1972.**

Odd Gunnar Skagestad:

EF og Norges vei

Spørsmålet om Norges forhold til De Europeiske Fellesskap – EF – gjelder om Norge bør bli medlem eller stå utenfor. Andre alternativer enn disse to finnes i virkeligheten ikke, og det er da også disse to alternativene det skal stemmes over ved folkeavstemningen i september.

Et gammelt ordtak sier at ”Man vet hva man har, men ikke hva man får”. Det kan være et godt ordtak å minnes når man står overfor et vanskelig valg, og det har da også vært trukket inn i EF-debatten, - men da helst fra motstandernes side. Det har vært hevdet at hvis Norge velger å gå inn i EF, vil det være et radikalt brudd med hele vår nasjonale tradisjon både utenrikspolitisk og innenrikspolitisk, det vil være å velge en ny og usikker kurs. Hvis vi derimot blir stående utenfor, blir det sagt, så vet vi iallfall hva vi har. En slik fremstilling er ikke bare direkte reaksjonær, men også uholdbar; ja det er nesten å stille saken på hodet. Det er riktig at medlemskap i EF vil bety en ny kurs for Norge, men det er ikke riktig å tro at hvis vi blir stående utenfor, så blir landets kurs som før. I virkeligheten er vårt EF-valg et valg mellom to nye veier. Og meget taler for at hvis vi velger å stå utenfor det utvidede EF, så vil det være et adskillig sterkere brudd med den kurs Norge hittil har fulgt, enn om vi velger medlemskap.

Den politiske kurs som Norge hittil har fulgt, har blant annet gått ut på å sikre landets frihet og velstand. Et nøkkelord her har vært samarbeid, i første rekke med land som står oss nær, land som har de samme demokratiske samfunnssystemer som oss, og som i likhet med oss har villet sikre sin frihet og velstand gjennom slikt samarbeid. Disse land omfatter bl.a. alle de seks nåværende medlemmer av EF, og de omfatter også Danmark og Storbritannia, som nå etter alt å dømme blir medlemmer av EF. Når det gjelder sikringen av vår velstand, har det vært av den største betydning for den politikk Norge har ført at vår utenrikshandel og vår skipsfart har kunnet få rimelige og frie vilkår. Fordi Norge er mer avhengig av sin utenrikshandel enn de aller fleste land i verden, er dette livsviktig for landet. Derfor har

Norge gjennom sin deltagelse i GATT og OECD arbeidet for å fjerne hindringer som har hemmet verdenshandelen. Derfor var Norge for 13 år siden med på å opprette Det Europeiske Frihandelsforbund EFTA, sammen med seks andre europeiske stater som dengang inntil videre var blitt stående utenfor det Fellesmarked som EF-landene utgjorde. EFTA-landene omfattet flere av våre viktigste handelspartnere og eksportmarkeder, og Norges deltagelse i EFTA har vært av stor betydning for vår velstandsutvikling. Idag står EFTA i ferd med å bli oppløst. Storbritannia og Danmark går inn i EF, og de øvrige EFTA-land som f.eks. Sverige, Finland og Østerrike, vil hver for seg måtte prøve å klare seg som best de kan. Hva det betyr for de enkelte land, kan være temmelig usikkert. Det som er sikkert, er at det europeiske bilde forandres kraftig, og at de stater som blir stående utenfor EF også blir stående overfor problemet med å finne en ny kurs, både i sin handelspolitikk og på annen måte, når det gjelder samkvemet med andre stater.

Norges linje har hittil vært samarbeid med stater som det har vært naturlig for oss å samarbeide med, og vi har på denne måten kunnet sikre landets frihet og velstand. Det er en linje som vi hittil har kunnet følge uten å være medlem av EF. Vi har kunnet stå utenfor EF fordi den situasjon som hittil har bestått i Europa, har gitt oss den sikkerhetspolitiske og handelspolitiske forankring som er forutsetningen for Norges linje. Med de endringer som er i ferd med å finne sted, er denne forutsetning ikke lenger tilstede, og Norge står dermed overfor et valg. Valget gjelder hvordan vi for fremtiden best kan sikre vår frihet og velstand – innenfor eller utenfor det utvidede EF.

Det er våre ansvarlige myndigheters oppfatning at Norge best kan ivareta disse livsviktige verdier innenfor et utvidet EF, og jeg vil ubetinget si meg enig. Som medlem av EF vil vi kunne videreføre en slik samarbeidspolitikk som vi også tidligere har tilstrebet med hensyn til vårt forhold til andre land. Som medlem av EF vil vi kunne beholde våre naturlige eksportmarkeder og videreutvikle våre naturlige handelsforbindelser. Som medlem av EF vil vi best kunne sikre vår nasjonale frihet, og med uttrykket ”vår nasjonale frihet” sikter jeg både til den indre frihet, dvs. vårt hjemlige demokratiske styresett, og til den ytre frihet fra å bli dominert av stater med andre samfunnsidealene enn vårt eget.

Blir vi derimot stående utenfor det utvidede EF, vil våre muligheter til å sikre landets frihet og velstand bli svekket. Blir vi stående utenfor, vil det bety svekkelse av vårt samarbeid med de land som det er i Norges interesse å samarbeide med. Blir vi stående utenfor, vil det bety

handelspolitisk isolasjon; vi vil bli avskåret fra våre naturlige eksportmarkeder og må orientere oss mot nye og mindre gunstige handelsforbindelser, noe som igjen vil gjøre mange arbeidsplasser utrygge. Blir vi stående utenfor, vil det også bety en sikkerhetspolitisk isolasjon, som vil gjøre det vanskeligere for oss å sikre vår nasjonale frihet.

Noen vil kanskje undre seg over at jeg trekker inn sikkerhetspolitikk i forbindelse med EF-spørsmålet. Man vil kunne innvende at EF er da ingen forsvarsorganisasjon eller militærallianse, og det er riktig nok. Man vil videre kunne hevde at hva vår sikkerhetspolitikk angår, så er jo Norge medlem av NATO, og vil fortsatt kunne være det selv om vi blir stående utenfor EF, og det kan vel også være riktig nok. Men dermed er ikke Norges sikkerhetspolitiske problemer ute av verden. Hvis vi ikke vil innse at spørsmålet om norsk EF-medlemskap kan ha noen sammenheng med våre fremtidige sikkerhetspolitiske løsninger, kan vi risikere å lure oss selv. Vi må huske på at Norge har en meget utsatt beliggenhet, strategisk sett. Jeg tenker her særlig på vår beliggenhet i forhold til Sovjet-Unionen, og vil i denne forbindelse minne om den dominerende stilling som den sovjetiske marine i de senere år har skaffet seg i Norskehavet. Det mønster som de sovjetiske marineøvelsene her har tatt, viser at Sovjet-Unionen i en eventuell konfliktsituasjon vil ha etablert en fremskutt forsvarslinje mellom Island og Skottland, og at Norge på denne måten vil havne bak de sovjetiske fremre linjer, så å si innesluttet i en knipetang. Med tanke på en eventuell konfliktsituasjon er det derfor grunn til å stille spørsmålet om hvor effektiv NATO-garantien egentlig vil være for Norge. Er det f.eks. rimelig å tro at USA vil risikere en atomkrig, kanskje en verdenskrig, bare for å forsvare Norge? Jeg tror ikke at det er rimelig å regne med noe slikt. For Norge er det derfor om å gjøre å gardere oss som best vi kan, og det gjør vi ikke ved å isolere oss fra våre vesteuropeiske alliansepartnere. Norges sikkerhet er best tjent med en politikk som utvetydig forteller hvor vi ønsker å stå i vårt forhold til andre. Derfor vil norsk medlemskap i et utvidet EF være en naturlig videreføring av en politikk som tilsikter å sikre vår nasjonale frihet.

Uansett hvilken vei Norge måtte velge, uansett om vi sier JA eller NEI til EF, så vil valget innebære at vi slår inn på en ny kurs. Det er ingen gitt å forutsi i detalj alle de tenkelige konsekvenser som hvert av de to alternativene vil kunne få, og vi er ikke tjent med å tro blindt og ukritisk på at et norsk EF-medlemskap bare vil bli en dans på roser. Alt i alt vil et norsk EF-medlemskap likevel by på klare fordeler for landet. Når det gjelder det andre alternativet: Å stå utenfor, vil skadevirkningene kunne bli meget store. Det er ingen tom floskel når

enkelte, som f.eks. LO-formann Tor Aspengren, hevder at et NEI til EF vil være en ulykke for Norge.

I et debattinnlegg som dette kommer man ikke utenom det forhandlingsresultat som Norge oppnådde i Brussel i januar. Før forhandlingene tok til var det bred enighet om at det måtte være en hovedbetingelse for norsk EF-medlemskap at vi fikk et tilfredsstillende forhandlingsresultat. At man var enige om akkurat dette, var i og for seg nokså selvsagt. Forhandlingsresultatet er viktig, og det bør tillegges adskillig vekt når beslutningen skal tas. Spørsmålet vi må stille oss er et enten-eller: Er forhandlingsresultatet så godt for Norge at vi kan slutte oss til EF; eller er resultatet tvertimot så elendig at vi tross alt likevel bør stå utenfor? Dette er et vurderingsspørsmål, hvor fordeler og ulemper må veies mot hverandre. Min vurdering er i samsvar med den Regjeringen la frem i begynnelsen av mars i St.meld. nr.50 "Om Norge tilknytning til De europeiske fellesskap", nemlig at det resultat Norge oppnådde i sine forhandlinger ivaretar landets interesser på en tilfredsstillende måte og ikke er til hinder for norsk EF-medlemskap. Under forhandlingene ble det fra norsk side ansett som særlig maktpåliggende å sikre akseptable betingelser for vårt jordbruk og vårt fiske. De særavtaler som Norge oppnådde i Brussel, sikrer nettopp dette. Man kan saktens spørre om det ikke kunne ha vært mulig å oppnå enda gunstigere betingelser enn dem vi fikk, og det kan vel tenkes. Selv vil jeg f.eks. tro at dersom regjeringen Borten i sin tid hadde vært forutseende og utformet en klar norsk politikk i fiskerispørsmålet, så ville vi ha stått enda sterkere under forhandlingene og kanskje oppnådd en enda bedre ordning. Men i denne saken har det liten hensikt å komme med etterpåklokskap. Det som må slås fast, er at våre forhandlere i Brussel gjorde en utmerket jobb og oppnådde et forhandlingsresultat som totalt sett er meget sterkt. Dette gjelder jordbruksforhandlingene, og det gjelder også fiskeriforhandlingene. Om vi sammenligner Norges forhandlingsresultat med det de andre søkerlandene oppnådde, er det likeledes helt klart at EF strakte seg meget langt for å imøtekomme de norske ønsker og betingelser.

De forhold som jeg her har pekt på, skulle tilsi et klart JA til EF. Likevel vet vi at motstanden mot EF er betydelig, jfr. de meningsmålingene som har vært foretatt. "Folkebevegelsen mot norsk medlemskap i Fellesmarkedet" har fått bred oppslutning, og har også fått støtte fra mektige kapitalkrefter, som f.eks. melkesentralene og Norges Kjøtt- og Fleskesentral. Uten å ville skjære alle motstanderne over én kam eller tillegge dem uredelige motiver, tør jeg si at svært mye av den motstand vi idag kan registrere mot norsk EF-medlemskap, må tilskrives

misforståelser om hva EF er, misforståelser om hva medlemskap vil bety for Norge, og uholdbare argumenter som bygger på slike misforståelser.

Noen av disse argumentene kan uten videre betegnes som usaklig skremselspropaganda. Men det finnes også tilsynelatende saklige, men likevel feilaktige argumenter mot EF.

Ett misforstått argument som er nokså vanlig, er å tillegge EF en bestemt politisk farve, som man så i sin tur hevder er uforenlig med de politiske mål som Norge bør styre mot. Til dette er å si at EF som sådan representerer ikke noen gitt politisk kurs på de enkelte konkrete saksområder, men er et felles rammeverk omkring den politikk som de enkelte medlemsland – hver for seg eller sammen – ønsker å føre.

Andre eksempler på misforståtte argumenter gjelder de skadevirkninger som det blir påstått at EF-medlemskap vil ha for deler av vårt næringsliv. F.eks. blir det hevdet at det norske jordbruk vil lide store økonomiske tap. Denne påstanden mangler faktisk dekning, og det er ubegripelig at de ansvarlige ledere i landbruksorganisasjonene kan være bekjent av å stå inne for denslags. Det som er tilfellet, er at jordbruket slik som det drives i Norge, er fullstendig avhengig av støtte i form av inntektsoverføringer fra det øvrige næringsliv, via det offentlige. Denne støtten dreier seg om milliardbeløp (ca. 1,6 milliarder kr.) hvert eneste år. Dette er situasjonen idag med Norge utenfor EF, og denne situasjonen vil være den samme dersom vi kommer inn i EF. Skal det norske jordbruket opprettholdes i sin nåværende form, vil det i alle tilfeller fortsatt være avhengig av støtte i det nevnte omfang. Et norsk EF-medlemskap vil ikke være til hinder for at så vil kunne gjøres, tvertimot ble dette uttrykkelig garantert i forhandlingsprotokollen. Forskjellen vil ligge i den form støtten vil kunne få, det vil f.eks. i større grad enn før bli tale om produksjonsnøytrale støtteordninger (skjønt det vil også kunne gis melkesubsidier). Dette følger av at den særavtale om jordbruket som Norge fikk med EF-landene, bygger på ”mellomlags-linjen” i motsetning til den såkalte ”avskjermings-linjen”. Men innenfor de endrede formelle rammer vil omfanget av jordbruksstøtten opprettholdes (eller endog økes, om så skal bli nødvendig for at bøndene skal følge med i den alminnelige velstandsutvikling). Spørsmålet om det norske jordbruks inntektsnivå blir dermed – som før – et spørsmål om våre egne myndigheters politiske vilje og økonomiske prioritering, og ikke avhengig av spørsmålet om medlemskap i det utvidede EF.

Enda et eksempel på misforståtte og uholdbare argumenter mot norsk EF-medlemskap, er det syn at det må være gunstigere for Norge å søke en såkalt ”alternativ tilknytningsform”, dvs. en slags mellomting mellom det å være fullt medlem og det å stå fullstendig utenfor. Før snakket man i denne forbindelse om mulighetene for en såkalt ”assosiering”, nå er det mer på moten å snakke om en ”handelsavtale”. Det fine med en slik ordning skal visstnok være at vi på den måten vil få fordelene med økt frihandel, samtidig som vi slipper ulempene og ansvaret ved å binde oss for sterkt politisk. Dette er ren ønsketenkning, og det er grunn til å regne med at virkningene snarere vil bli de motsatte: Vi vil få ulempene ved å få frihandel på de feltene hvor det passer motparten best, samtidig som vi vil være avskåret fra å være med på å bestemme den videre politikk som skal føres. Man kan i denne forbindelse henviser til den utredning av handelsavtale-alternativet som Regjeringen har foretatt, og ikke minst bør vi ta til etterretning de betingelser som Sverige er blitt tilbudt for en handelsavtale med EF. For Norge ville en slik handelsavtale nettopp gi oss en slik situasjon som motstanderne av fullt medlemskap gjerne hevder at de vil unngå. Dette viser at det ikke er særlig realistisk å snakke om ”alternative tilknytningsformer”. I virkeligheten finnes det bare to alternativer: Enten å gå inn i det utvidede EF som fullt medlem, eller å bli stående utenfor.

Til slutt noen ord om den side av saken som gjelder vår suverenitet – dvs. vår nasjonale selvråderett og vårt selvstyre. Fra motstanderhold har det vært hevdet at norsk EF-medlemskap vil bety nasjonal selvoppgivelse, og at det vil være å kaste vrak på vår dyrekjøpte selvstendighet og rive ned det frigjøringsverk som ble reist i 1814, i 1905 og i 1945. Jeg er ikke enig i en slik vurdering. Vår selvstendighet og selvråderett bør vi ikke kaste vrak på, og det vil vi heller ikke gjøre om vi går inn i EF. La oss huske på at selvråderetten ikke er noe mystisk begrep, men betyr ganske enkelt og usentimentalt vår rett til selv å velge vår politiske kurs. Et JA til EF er ingen oppgivelse av denne retten, men er en positiv bruk av den. Det er en bruk av retten til selv å velge våre samarbeidspartnere, til selv fritt å påta oss de forpliktelser som vi finner å ha fordel av, slik som vi blant annet gjorde da vi i sin tid sluttet oss til FN og til NATO. Å delta i et gjensidig forpliktende og gjensidig fordelaktig samarbeid med andre stater, betyr ikke at vi gir slipp på selvråderetten; det betyr hverken at vi gir slipp på vår frie og demokratiske forfatning eller at vi gjør knefall for fremmede staters direktiver. Et JA til EF betyr at vi bruker vår nasjonale selvråderett på en måte som er til beste for landet vårt.